

چەپ بە زەمانی خۆمانی

ئایا مافی چاره‌ی خو نوسین ناسیونالیزمه؟

ئەيووب پەحماني 26ی بانەمەری 2707

rahmayub@yahoo.de

ئایا مارکس پۆزینۆنیستە!!

کێشەکه لێرەدایە! چەپایەتی دەبێت لە کوێو دەست پێبکات؟ لە بن بنەوہ یا خو لە سەر سەرەوہ؟! پرسیاریکی جوانە! من بێم وایە ھەمو شتیک لە سەرەوہ دەست پێدەکات، تۆ ناتوانیت دەست بکەیت ناو تەلیسیک گەنم و لە بن بنەکەبەوہ کیلۆیک گەنم دەر بێنیت، بۆت ناکریت، ئەگەریش لە دەست بردنە خوار تەلیسەکەوہ سەر کەوتو بیت و کەوچکی گەنم کێشەکەت تا خوار تەلیسەکە بردبیت، ئەوا لە کاتی ھەلگرتن و ھینانە سەرەوہی کەوچکەکە بەو کیلۆ گەنمەوہ کە لە بنەوہ ھەلگرتووە، تا کاتیک کە تۆ کەوچکەکە بە ناو ئەو ھەمو گەنمەدا دینیتە سەرەوہ ئەوا کیلۆ گەنمەکە خوارەوہی تیا نامینیت و لە کۆتایی ھاتنە سەرەوہی کەوچکەکەدا ھەر کەوچکیکی پر لە گەنم لە سەرەوہ ھەلدەگریت!!

چەپایەتی لە ولاتی ئێمە دەبێت لە سەرەوہ دەست پێبکات، ئەلبەت چەپی ولاتانیتریش ھەر لە سەرەوہ دەستیان پیکردوہ بەو جیاوازیە کە ئەوان قۆناغیکیان لە ئێمە زیاتر بریوہ واتە قۆناغیک لە پێش ئێمەوہن و ئەویش قۆناغی سەربەستی نەتەواپەتیە. چەپی کورد لە گەل ئەوہ دا کە دەبێت باوہری قوڵی بە بیری ئینتیرناسیونالیستی و مرۆفایەتی ھەبیت، بەلام دەبیت بێر لە سەربەستی و ناسنامەیی خۆیشی بکاتەوہ، ئەگەر ئەمە نەکات ئەوا لە بنەوہ دەستی پیکردوہ و بە ھیچ کوئیکی ناگەینیت و پێگەکە دوجار دەپریت، ھەر وەک تا ئیستا بریویتی!

باشە مەگەر ئێمە کێین؟ ئێرانین؟ عێراقین؟ تورکین؟ سورین؟ ئەرمەنین؟ ئوروپین؟ ئەمریکین؟ یا کوردین؟ دیارە کوردین، بۆ ئەوہی کە کوردی دەدوین، کوردی بێر دەکەینەوہ لە سەر عەزیک لە دایک بوین کە ھەتا بوہ، ھەر ھی کورد بوہ و داگیرمان نەکردوہ، لە دایک بوی ژنە کوردیکی کە بۆی نیە بلێ من کوردم! قسە کردن و وتن و باوہر بەم شتانە ناتوانیت بە قەد سەرە دەرزییک لە بیری ئینتیرناسیونالی و مرۆفدۆستی و سوسیالیست بونی کەسیک کەم بکاتەوہ. ھەمو چەپەکانیتریش و تەنانەت مارکس و ئینگیلس و لێنین و ترۆتسکی و مائۆ و چگواراش سلیمان لەوہ نەکردوہ کە بلێن ئەوان کوین و بە چ زمانیک دەدوین و دایکیان چی بوہ و لە کوچ لەدایک بون. بەلی وتویانە کە مەرز دەستکردە و ھەمو مرۆفی جیھان یەک مافیان ھەبە، کەس زۆرتەر و بالادەستتر لەوێتر نیە، ھیزی چینی کریکار بۆ وەدیھاتنی سوسیالیزم لە یەگرتویی ھەمو

کریکارانی جیهاندايه، (به لّام پيش چه په کان سه رمایه داره کان خويان يه کخست و گلوباليزميان وه پي خست و چه پيان به به هانه ي مارکس واه لّيت يا واناليت له يه کتر به ردا و له هه مو جيهان به رکوديان کيشان) و هتد. ره خنه يکيش که من له سه رجه م هه مو حيزبه چه په کانی ولاتانی داگيرکهری کوردستانم هه يه نه وه يه که خويان به زمانی خويان دنوسن، قسه ده کهن، رابوچون دهرده پرن، به لّام کورده کانی ناو خويان نه گهر هاتو به زمانی خويان دوان يا جلی کورديان له بهر کرد يا شله ي کورديان خوارد يا هه لپه رکي کورديان کرد، نه مانه ده سته جي ناسيوناليستن و شکیان ده خریته سه ر! که نه مه بيجه که له پاراستنی ته واه يه تي نه رزی ولّتي بالاده ست و بير و بوچونی نه ته وه ي بالّا ده ست و شوينيزم شتيکی تر ناوی لي نانريت. دياره نه م جوړه چه پانه شک له بير و برواياندا ده کريت. بوچونی بيری سه ره به ستي و سه ره به خوئی کورديش (به س کورد) له دید و بوچونی نه سحابه کانی مارکسدا ناسيوناليزم و رويونيوزمه و بقه يه!

له زمانی چه پ دا رويونيوزم واهه چه پیک که له خه تي مارکس لای دابيت و به جيگی نه وه ي که ماشينه که ي(بخوي نه ره وه حيزبه که ي) به سه ر جاده قوراويه که ي مارکسدا لي بخوريت، ده چيت به سه ر جاده قيره تاوکراوه که ي سه رمایه داريدا ليده خوريت! نه م خويندنه وه مارکس ده کات به پينيغه مبه ر و بوچونه کانی ده کات به نايه ي موقه ده س، له کاتيکدا و نيه. به پي قسه ي هيتديک له نه سحابه کانی مارکس هه ر که س به سه ر جاده قيره تاوکراوه که دا ليی خورپ نه وه مارکسيست نه ماوه يا خو له نيمانه مارکسيستيه که يدا ته زه لزول په يدا بووه، هه ر وه ک چون نه گهر موسولمانیک عاره قی خوارده وه يا قزه سه ری دهرکه وت نه وا له نيمانيدا ته زه لزول په يدا بوه و نيمانی که م بوته وه.

دو نمونه ي جياواز له يه که ده گيرمه وه: نايی ناسمانی و فه رزی نيسلام له ميژويکی زور کونه وه سه ر چاوه ي گرتوه، و دژی به ره به ريه تي عه رهب و کويله داری سه ری هه لداوه و له سه رده می خویدا جوړيک هومانيزم بوه و خزمه تي کردوه به مروقی سه رده می خوئی، نه گهر له و به شه ي گه رين که دواتر و نه مپوشي له گه ل بيت به شمشير و کوشتار گه وره بوته وه. له و کاته وه تاكو نيسنا نيسلام 1400 سالی به سه ر چوه و نه گهر 1400 سال له مه وه به ریک خراوی مافی مروق ببويایه، نيسنا ده مانخويندنه وه که مافی مروق له و سه رده مه دا نه گهر چی به ته واه ی نا، به لّام په يره وی کراوه، نه مپوکه دواي 1400 سال و چونه سه ره وه ي شعوری مروق ده زانين که نه و که سانه يا خو حکومه تانه که نيسنا په يره وی ياساکانی نه و کاتی نيسلام ده کهن، به ته واه ی دواکه وتو و بيرته سکن و 90 تا 95 دهرسه دی نه و ياسایانه له گه ل شعوری نه مروی مروق نايه نه وه.

نه مه ریک بو مارکسيزميش ره چاو بکه، به ته واه ی جياوازن له يه ک. مارکسيزم دواي نزيک 150 سال، نيسناش هه ر نه مپویی و دژی به ره به ريه تي نيزامی سه رمایه داری و دژی چه وسانه وه ي نينسان به ده ستي نينسانه، نه گهر چی 124 سال به سه ر مردنی مارکسدا تيده په ريت، به لّام رينونييه کانی ته نانه ت بو دوژمنه کانيشی جيگی چاوبوشي کردن نيه و کتبه کانی و تيئوريه کانی هه ر نيسنا له زانستگاکان و له به شه ئابوريه کان وه ک سه رچاوه يکی باوه ر پیکراو ره چاو ده کرين و کارل مارکس خوئی له سالی 2000 دا واهه 117 سال دواي مردنی به فه يله سوف و ئابوريزانی هه زاره ناسرا.

نه سحابه کانی مارکس کين؟

ئەسحابەكانى ماركس ئەوانەن كە بە گرتنە دەستى چەكى پۈيۈنۈنۈم، خزمەت بە نىزامى سەرمايەدارى جىھانى و نىزامە تۆتالىتېرە بورژوايەكانى داگىركەر و دىكتاتور دەكەن بۇ ھىشتنەوہ و پارىزگارى لە نەزىمى پېش نوئى جىھانى. چۆن؟

ھەمومان دەزانين كە بە دواى شەپرى يەكەمى جىھانى و سەرھەلدانى شەپرى نەوت و پەقابەتە ئىمپېريالىستى و كۆلۇنيالىستىەكانى ھىزە سەرەكەيەكانى سەر گۆرەپانى سود و قازانچ و بە دوا بىر كرنەوہ لە نەزىمىكى جىھانى دواى شەپرى يەكەم و تۈنەوہى ئىمپېراتورى عوسمانىەكان و ھاوكات دانى ئىمتياز بەوان و دروستكردن و گەورەكرنەوہى و لاتىكى نوئ بە ناوى عىراق، زلھىزە كۆلۇنيالىستەكان و ئىمپېريالىستە نوئكان كۆبۈنەوہ و لە بروارى 24.07.1923 لە شارى ژنىفى سويس و لاتى ئىمە كوردستانيان لە ناو خۆياندا و بە بى پرس و راي خەلكى كورد، دابەش كرد. بە پى ئەم مېژوہ ھەر حىزىكى چەپ، لە ھەر و لاتىك و تەننەت چەپى كوردىش بە ھەر بىر و بۆچۈنكەوہ ئەگەر بىت و بە ناوى پارىزگارى لە "يەكگرتوى كرىكاران"، پارىزگارى لە ئىرانى يا عىراقى يا توركى و سورى و ئەرمەنى بونى كوردان بكات بە بى ئەوہى كە ئىزن بدرىت بەوہى كە كوردەكان خۆيان برىارى لە سەر بەدن يا نەيدەن، رىك بىەوئىت يا نەيەوئىت، پارىزگارى لە و نەزىمە سەرمايەدارىەى دواى شەپرى يەكەم دەكات و بەم شىوہ لە خزمەت نىزامى سەرمايەدارى و كۆلۇنيالىستى دايە و بنەماى فىكرى خۆى و حىزبەكەى دەكەوئىتە ژىر پىسار. ھەرۈہا بەمەش نابىتەوہ و لە خزمەت حكومەتە تۆتالىتېرەكانى ھەر پىنچ و لاتى داگىر كەرى كوردستان دايە كە نىك بە 9 دەيەيە خەلكى مافخوراوى كورديان لە چكۆلەترين و كەمترين مافى ئىنسانى و سەرەكى خۆيان بىبەش كردوہ و ئەم گەلە چل و چەند مىليۇنيەيان بە ھەمو شىوہىك تەحقىر و بى بەش و بى ماف كردوہ كە گونجاندنى چەند و چۆنى ئەم كارەساتە دژە مرۇقاىەتيانە دژى ئاوہا گەلىكى گەورە و پر لە مېژو و پر لە سەرۈەرى لە رۆژھەلاتى ناوہراست لەم نوسراوہ كورتەدا مەحالە و داي دەنىم بۇ كەسانى شارەزاتر لەم بوارانەدا يا خۆ بۇ نوسراوہكانى ترم. دەبىت ئەوہش بلىم كە ئەمرو كورد گەورەترين گەلى ناسەربەخۆ و ناسەربەست و نايەكگرتو و بى و لاتە!

ماركس ئەگەر ئەمرو زىندو بويايە بە پىچەوانەى بىر تەسكى ئەسحابەكانى، لە سەر پۈيشتن بە سەر جادە قىرەتاوہكەدا كىشەى نەدەبو بە شەرتىك كە تۆ ھەولەكانت بۇ پىشخستنى بىرى مرۇقدۆستى و ھومانىزم و يەكگرتوى چىنى كرىكار و نەھىشتنى چىنەكان و لە سەر ئەمانەشەوہ سەربەستى و سەربەخۆيى نەتەوہييدا بويايە. ئەو پى وادەبو كە ماشىنەكەى تۆ ئەگەر بە سەر ئەم جادە قىرەتاوكرادەدا بروات خىراتر دەروات و كەمتر توشى كىشە دەبىت و قوراپوش نابىت و مادام تۆ بە ماشىنەكەت خۆراكى سوسىيالىزم و يەك گرتنى چىنى كرىكار و ھەرۈہا ھەواى ھەلمژىنى سەربەستى و بىرى نەتەوايەتى گەلىكى خىر نەديوى، چەوساوى، بى كەسى، ماف خوراوى، بى داھاتى، بى دەولەتى، دابەشكراوى، زمان ونبوى، كولتور ونبوى، مېژو ونبوى، سەركوتركراوى، ماف زەوتكراوى كوردت پىتيە، باشترە بە سەر جادە قىرەتاوہكەدا برۆيت با خىراتر و بى كىشەتر بگەيە شوئىنى خۆت، ئاخىر كرىكارانى كورد، زەحمەتكىشان، جوتياران، مامۆستايان، مندالان، كاسبكاران، ژنان و بە كۆ گەلى كورد پىويستيان بەو خۆراكە و بە ھەواى سەربەستى ھەيە بۇ ئەوہى كە لەوہ زياتر نەخنىن و گەرويان وشكتر و رىگاي ھەناسە ھەلكىشانىان تەنگتر نەبىتەوہ.

با ئەوانىش بتوانن بىنە رىزى كۆمەلانى بەرىنى ھاوېشتى چىنى كرىكارى جىھانىەو. ھەتا گەللىك خۆى سەربەست نەبىت و تامى سەربەستى و سەربەخۆى نەچىشتىبىت، ناتوانىت و نازانىت سەربەستى بۆ كەسى تر و لەوانە بۆ چىنى كرىكارى تىرش بىنىت. كاتىك مرقۇئىك نەخۆش بىت و لاىكى بىشىت، تا كىشەى نەخۆشەكەى خۆى چارەسەر نەكات، ناتوانىت كىشەى كەسانىكىتر كە لەو ساخترن بەلام كىشەى چكۆلەيان ھەيە چارەسەر بكات. جارى كورد خۆى برىنىكى ھىندە قورسى لە جەستەدايە كە بە ئىش و ئازارەكانىەو دەنالىنىت و زىرەى دەچىتە ئاسمان، لەگەل ئەوەشدا كەم چەپ ھەن كە ئەم دەنگى ھاوار و زىرەى كوردە ببىستن، چونكو پىيان وايە كە باسى سەربەستى نەتەوايەتى كوردن بە ماناى بىرى ناسىونالىستىە و پىيان خەتەرناكە، رەنگە ئەوان ئىستا پىوستان بە پىئىغەمبەرىكىتر وەك ماركس بىت كە تىيانگەنىت ئەوان چ رىگايكى خوارىان ھەلپژاردو و بە كوردەو لە خزمەت كۆلۇنيالىزم و سەرمایەدارى و نەزىمى دوائى شەرى يەكەمدان. ئەلبەت ئەوان ئەمرو گوى بۆ ماركسىش پانارگن، لەبەر ئەوەى كە رەنگە ماركس لە رىگاي ئەوان لاىدابت و ماركس رۆىزىونىست بىت!!!!

بىرى "سەربەستى و سەربەخۆى نەتەوايەتى" لە گەل "ناسىونالىزم" جىاوازن

كۆنوانسىونى مافى مرقۇ، يەككىك لە دەسكەوتە ھەرە گرنگەكانى بەشەرى ئەمروپە. كارم بەو نەداو كە دەستى زلھىزەكان و دەولەتەكانى تىدايە و لە ناو رىكخراوەكەيدا جار بە جارىش مانىپۇلاسىيون و دەستكارى كوردن و دەخالەت دەكرىت و جار و بارىش بۆ مەبەستى سىياسى كەلكى لى وەردەگىرىت.

ئەم كۆنوانسىونە پىمان دەللىت: ھەر گەللىك، ھەر مرقۇئىك و ھەر گىانلەبەرىك مافى ژيان، مافى سەربەستى، مافى سەربەخۆى، مافى دىارىكردى چارەنوسى خۆى ھەيە. بە واتاى وشە، دىارى كوردنى چارەنوسى گەللىك بە دەستى خۆى، يانى ئازادى و سەرفرازى ئەو گەلە. گەللىك كە ئەم مافەى لى زەوت كراو، گەللىكە كە مافى خۆى لىسەندراو، بى ماف كراو، چەوساوتەو، داگىر كراو، ئىستىعمار كراو و ھتد بە پى ئەم كۆنوانسىونە وەھا گەللىك بى مافە و بە ھىچ جۇرىك سەربەست نىە.

ناسىونالىزم بەو گەلە چەوساوتە ناللىن كە بە تەمايە چارەنوسى خۆى بە دەستى خۆى دىارى بكات، بۆ شتەكان پىچەوانە كراونەو و سەر لە خەلك شىوئىندراو؟ ناسىونالىزم بە ھىتلىر دەللىن، بە عەبدوللا گول و ئەردوغان دەللىن، بە سەدام دەللىن، بە مەحمەد شائى ئىران و رەزاشائى باوكى دەللىن، بەو بە ناو چەپانە دەللىن كە پارىزگارى لە بىرى بالا دەستى خۆيان و حىزبەكەيان و گەلەكەى خۆيان لە بەرانبەر كوردىكدا يا نەتەوەيكى تردا دەكەن و ھەزاران نمونەى ترى لەم چەشنانە. كورد بۆ ناسىونالىزمە ئەگەر باسى مافى سەرەتايى خۆى بكات؟ بەللى كوردىش دەبىتە ناسىونالىست، كاتىك كە حكومەتىكى بە ھىزى بىت و ھىرش بكاتە سەر ولاتى فارس و تورك و عەرزىان داگىر بكات، يا بە تەما بىت وەك ئەمريكا بىتە فەرمانرەواى جىهان، بەلام ئايا كورد ئەم كارانەى كوردە؟ ئايا ئەمانەى لە دەست دىت؟ ھەستاو لەو پەرى جىهان مەسەلەن لە لاىكى ئۇستىراليا ھىزى نىزامى دابەزىنىت و داگىرى كات؟ ديارە ئەم شتانەشى ھەر لە دەست نايە، بە كام دەولەتىەو؟ بە كام ئابورىەو؟ پەس كەواتە كورد ناتوانىت ناسىونالىست بىت كاتىك كە داواى

مافی چاره نوس بکات. لهه حالته دا کورد بهس ده توانیت ولات پاریز بیت.

ئهو چه پانهی که ده لئین نا وانیه چوار بهشن:

1. به شیکیان لاوان و یا که سانیکن که به چاولیکه ری بونه ته چهپ یا چونه ته ناو حیزبیکه چه په وه و لهه باره وه خویندنه وه یان یا که مه یا هر نیانه و ئه وهی حیزب بیلیت هر ئه وه یه.
2. به شی دوهمیان ئه واننه که ده زانن وایه و به لام دیانی پیا نائین بو ئه وهی که خه ته سیاسیه که ی خویان یا حیزبه که یان به رنه پیشه وه، ئه م به شه ریک له مه لایکی دوازه عیلم یا قه شه یکی که لیسا ده چن که له ناو خویندا، بو خویان باوه ریان به نه بونی خوا په یدا کرد بیت و هه مو ئاینیان به لاوه گالته بیت، به لام ده چن قسه بو خه لک ده کن و پرنوینیان ده کن که ئیمانان قه وی بیت و له جه هه ندهم ده یانتر سین.
3. به شی سیهه میان ئه واننه که به راستی باوه ریان به م شته یه و جار و بار خویان تینووری داده نین و به قورسی پشتگیری لی ده کن و حازرن گیانیشیانی بو بخه نه مه ترسی، که ئه مپوکه نمونه یان که مه!
4. به شی چوار میان ئه واننه که نارداون، فیترکراون وابلین، داندراون وابلین، ئه جیر کراون، هیزی گه وره له واننه ئینگلیس، ئیسپرائیل یاخو ئه مریکا په روه دهی کردون و هتد.

ئایا خودموختاری یا خو فیدرالیزم چاره سه ری کیشه ی کوردن؟

با له پیشدا بزاین خودموختاری چه و چو په یدا بوه: خودموختاری له زمانی یونانی کونه وه گراوه و به مانای وشه ده بیته خو هه لسوران، خو به ریوه بردن، سه ره خو کارکردن، خودگهردان و هتد و له سیسته می سیاسی دا چهنده ها نمونه ی خودموختاری هه یه، که خودموختاری ته واو، نیوه، نیوه مه حدود و ته واو مه حدود و هتد ناوزده کراون که له م نوسراوه دا به ته ما نیم بچه سه ر درپژه ی و هر به مه ئیکتیفا ده که م.

فیدرالیزم چه: له ریشه ی فینوودوسی لاتینی گراوه و به مانای په یمان شکانده. به جو ریک حکومتی نا موته مه رکیزی یه کگرتو ده کوتریت و یا عه د و په یمانیک له به ینی دو یا چهنده گه ل به نه ته وه، ئاین یا فه ره هنگی جو راو جو ر که به ره زا و خواستی خو یان له یه ک ولاتدا ده میننه وه و پیکه وه ده ژین.

له نه زه ر تینووریه وه تا حدودیک له ناو بیروبو چونه کانی ئیمانئیل کانت له سه ده ی 17 دا دیتراوه. له کرده وده دا ده کریت په یمانی فیلا دیلفیا له یاسای بنه رته ی ئه مریکا له سالی 1789 باس بکه ین. فدرالیزم له مانای سیاسی کومه لایه تی نویدا له گه ل خودموختاری جیاوازی هه یه و به یه ک مانا نایه نه وه.

پرسیاری ئه وهی که ئایا کیشه ی کورد به فیدرالیزم یا خو خودموختاری هه ل ده کریت به بروای من نایه. ئه وهی که فیدرالیزم له زور ولاتی جیهان له واننه ئه مریکا، سویس، بلژیک، ئالمان و کانا

پهچا و سهرکهوتو بوه قسهی تیا نیه و به کردهوه دیومانه، ههرچهند که کیشهش هه بوه له بهیناندا، ته نانهت له ولاتی سویس ده بیستریت که کانتونی ئوری داوای جیابونه وه دهکات و ریگی پینادریت! یا کیتیک له کانادا.

بۆ کورد به لام فیدرالیزم وهک چاری ناچاری و بی دهسه لاتی قه بوله و کاتیک که هه مو حول و تیخوشانیک بۆ یه کگرتنه وهی هه مو پارچه کانی کورد به نه انجام نهگات، ئه و جار فیدرالیزم به ناچاری له جوار چیوهی ولاتانی وهک ئیپان یا عیراق یا تورکیه قه ده میک له م وه زعهی ئیستا پیشرمان دهکات، به لام کیشه کانمان دواپی پی نایهت. له قه وارهی دوه مده من فیدرالیزم بۆ ههر پینج پارچهی کوردستان و له قه وارهی یهک ولاتی فیدرالدا پی شتیکی زۆر گونجاو و تایبه تیه. واته ئه و پارچانهی کوردستان که له ولاتانی جیاواز ده ژین، له یهک ولاتا به ناوی کوردستان و هه مویان به شیوهی فیدرالی پیکه وه بژین.

ئهمه کیشه ی بی مافی، ناسه ربه خۆیی و نا سه ربه سستی گه لی چل و چهند میلیونی کورد چاره سه ر دهکات. جا دواپی پیوانی ئهم قوناغه یه که پۆشنییر و چه پی کوردیش ده توانیت به کرده وه و مه نتق کریکارانی کوردستان له گه ل کریکارانی جیهان یهک بخات و دواپی چیشتنی تامی سه ربه سستی و سه ربه خۆیی، داوای سه ربه سستی و سه ربه خۆیی و سوسیالیزمیش به رز بکاته وه. دیاره ئهم داوایه ی ههر ئیستا ش به رز کردۆته وه، به و جیاوازیه ی که ئیستا خۆی کۆیله یه، ئیستا ده بیته بانگه وازی هیزه کانی تریش له جیهاندا بکات بۆ یارمه تی پیشبردنی هه سستی سه ربه خۆیی کوردستان.